

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ORMAN AĞAÇLARI VE TOHURLARI ISLAH
ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ARAŞTIRMA BÜLTENİ

ARTVİN YÖRESİ DOĞU KARADENİZ GÖKNARI (*Abies nordmanniana* (Steven) Spach.) TOHUM MEŞCERELERİNDE EN UYGUN KOZALAK HASAT ZAMANININ ARAŞTIRILMASI

GİRİŞ

Ülkemizin biyolojik açıdan çok zengin olması nedeniyle, çok çeşitli tür ve varyetelere sahiptir. Bunların bir kısmı estetik ve ekonomik açıdan dikkat çekicidir. Doğu karadeniz göknarı da (*Abies nordmanniana* (Steven) Spach) bu türlerimizden biridir. Gerek ağaç formunun dekoratif şeklinden dolayı, gerekse kerestesi yönünden önemli orman ağacı türlerimiz arasında yer almaktadır. Özellikle fidanların sık ve sarmal dallı, bol yapraklı, düzgün, piramidal formuyla park ve bahçelerde süs bitkisi ve Noel ağacı olarak en çok aranan tür olması nedeniyle tohumları yurt dışında tercih edilmektedir.

Doğu karadeniz göknarı diğer birçok orman ağacında olduğu gibi, her yıl bol tohum vermemektedir. Genellikle zengin tohum yılları, iki yılda biridir. Doğu karadeniz göknarı kozalaklarında olgunlaşmayı takiben kısa süre sonra karpeller dağılmaktadır. Bu nedenle kozalakların olgunlaşma zamanının iyi belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Kozalaklar olgunlaşmadan yapılan kozalak hasadı, düşük çimlenme yüzdesine sahip tohum eldesine sebep olmaktadır. Kozalak hasatında geç kalınması durumunda ise kozalak karpelleri dağıldığı için beklenen rekolte elde edilememektedir.

Araştırmaya konu Doğu karadeniz göknarı tohum meşcereleri; Artvin Orman Bölge Müdürlüğü, Artvin ve Savşat Orman İşletme Müdürlükleri sınırları içindeki

Veliköy, Ortaköy, Yayla ve Meydancık tohum meşcereleri'dir.

YAPILAN ÇALIŞMALAR

Deneme alanlarında işaretlenen 10 ağaçtan, 1995 yılından 1999 yılına kadar her yıl 29 Ağustos ile 10 Ekim tarihleri arasında 7 hafta (1. hafta 29 Ağustos, 2. hafta 5 Eylül, 3. hafta 12 Eylül, 4. hafta 19 Eylül, 5. hafta 26 Eylül, 6. hafta 3 Ekim, 7. hafta 10 Ekim) kozalak toplanmıştır.

Tüm çalışma süresince her yıl zengin tohum yılı olmamış ve tohum meşcerelerine göre farklılıklar görülmüştür. Zengin tohum yılı, direkt olarak zengin çiçeklenme ile ilişkilidir. Zayıf tohum yıllarında özellikle erkek çiçek miktarının az olmasına bağlı olarak da polen üretiminin az olması, üretilecek kozalaklardan elde edilen tohum miktarında düşmelere sebebiyet vermektedir. Yıllara göre çiçeklenmenin farklı olmasının yanında iklim değişiklikleri de üretilecek tohumun miktarı ve kalitesi üzerinde etkili olmaktadır. Çiçeklenme döneminde nispi rutubetin yüksek ya da havanın çok yağışlı olması, polen hareketlerini engelleyebilmekte ve yeterince dölleme olamamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1) Çalışılan tüm Tohum meşcereleri'nde, yılların çimlenme üzerinde önemli etkisi olduğu dikkati çekmektedir. Yıllara göre en uygun hasat zamanları değişim göstermektedir. Bu nedenle Doğu karadeniz

göknarı'nda, incelenen tüm tohum meşcereleri için, fiks bir kozalak hasat zamanı vermek mümkün olamamaktadır.

2) Kozalak hasatı mutlaka zengin veya en azından iyi tohum yıllarında yapılmalıdır. Aksi halde zayıf tohum yıllarında ortalama çimlenme % 50'nin altına düşmektedir. Bu durum Doğu karadeniz göknarı gibi türlerde, uzun süreli saklama olanaklarının araştırılmasına gerek duyulduğuna işaret etmektedir.

3) Yapılan analizlerde; yıllara göre değişmekle beraber, Ekim ayının ilk haftasından önce, tüm meşcerelerde kozalak toplatılmaması sonucu çıkmıştır.

4) Meşcerelerin alt ve üst sınırları arasında rakım farkı, ortalama 150m. civarındadır. Bu miktardaki yükselti farkı, Tohum meşcereleri'nde önemli bir farklılığa neden olmamıştır. Tohum meşcereleri seçiminde; meşcerenin alt ve üst sınırları arasında, 100 metreden fazla rakım farkı olmaması önerilmektedir. Doğu karadeniz göknarı tohum meşcereleri'nin bu açıdan önemli farklılıklara neden olmadığı görülmektedir. Esasen aynı Tohum meşceresi'nde, meşcerenin alt ve üst kısımlarında farklı tohum toplama zamanlarının çıkması uygulamada güçlükler yaratır. Bu nedenle, Meydancık tohum meşceresinde de aynı zamanda tohum toplanmasında büyük bir sakınca görülmemektedir.

Yıl: 2001 Teknik Bülten No: 5, Ankara

Yazışma Adresi: Orman Ağaçları ve Tohumları İslah Araştırma Enstitüsü
Müdürlüğü Gazi/ANKARA

Proje Lideri: Haşim KARAŞAHİN

Proje Yürütücüleri: Serdar ŞENGÜN
Ercan VELİOĞLU, Murat NUR

Tel: 0312-212 65 19 **Fax:** 0312-212 39 60

E-posta: tohum @ogm.gov.tr

Web: <http://www.ortohum.gov.tr>